

20.16x30.95	1	עמוד 23	ישראל היום! - כותרת	30/09/2016	55383535-7
מודן - הוצאת ספרי - 43410					

"האיש שהגדיר ילדות עברית"

ליון קיפניס היה משורר החגים לילדי ישראל – עם קלאסיקות כגון "שנה טובה" ו"אני פורים" ● כעת ראו את "סיפורי בוקר" – מעשיות קצרות פרי עטו, שזכו לחיים חדשים ● העורך ירמי פינקוס והמאיירת נעם וינר מספרים על החלוץ האלמותי, שפירסם מאות יצירות

ירמי פינקוס צילום: מור ברושטיין

ליון קיפניס עם בנו שי צילום: ויקיפדיה

אילו שינויים לשוניים ועריכתיים בריצעתם במעבר המקסט מהמאה ה-20 לימינו?

פינקוס: "היפוי הוא שמשפחה קיפניס מאור פתוחה לעיבודים ולשינויים; הרי לא כל משפחה אוהבת שנוגעים בחומרים הקלאסיים של ההורים או של הסבים. ציונה אמרה לנו שליון בעצמו נהג לשייכת טקסטים שלו שלוש-ארבע פעמים, הוא לא חשב שהיצירה שלו קדושה, אלא שהיא צריכה להשתנות עם הזמן. למשל, הסיפור 'המאחרת מתעוררת' נקרא במי קור 'המפגרת לא מתעוררת'. מובן שהיום זה לא עובר."

נעם וינר, מאיירת הספר, מספרת שאף שמדובר בטקסטים שנכתבו במאה שע-ברה, הם מאוד פתוחים ולא ספציפיים לתקופה או לתרבות מסוימת, וזה נתן לי המון מקום לפרשנות אישית. תחילה, פורמט האיורים הוא פורמט של קומיקס שמונגש לילדים בגיל מאוד צעיר – אז כבר פה יש חדשנות, כי לקהל כה צעיר נהוג לרוב לאייר פיקצ'ר בוק.

"מבחינת עיצוב העולם החזותי – הדמויות והסביבה – בחרתי לעבוד עם עולם הדימויים המוכר לי. למשל, בסיפור 'מעשה ברם' החלטתי לאייר את סביבת מגוריו על פי שכונה ברמת גן, העיר שבה גדלתי. כמו כן, היה לי חשוב שהדמויות תהיינה שונות ומגוונות: צבעי עור שרנים, מבני גוף שונים וכולן בעלות התנהגות ומראה הייחודיים להן. עוד נקודה חשובה היתה לאייר עם הרבה פרטים. זהו ספר שההורים יקריאו לילדיהם, אז בזמן שההורה יקריא, הילד יתעמק באיורים ויכול לגלות עוד ועוד ככל שיסתכל."

ננות שירים על מנורות ועל סכיבונים. בן 50, פינקוס כיהן כראש המחלקה לאיור ב"ויטל", הקים את התוכנית ללימודי איור בשנקר ועמד בראשה במשך 11 שנה. הוא אחד ממייסדי קבוצת הקומיקס העצמאית "אקטוס טרגיקוס", שבה פעלו גם איציק רנרט, מירה פרידמן ובתיה קור לחום הקומיקס למבוגרים בארץ. בשנת 2004 זכה בפרס שר החינוך לעיצוב ובישנת 2010 הוענק לו פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים על הישגיו בתחום הפרוזה והספרות הגרפית.

ב-2008 הוציא פינקוס את ספר הפרוזה הראשון שלו, "הקברט ההיסטורי של פרופסור פברינגט" (עם עובד), שזיכה אותו בפרס ספיר עבור ספר ביכור רים. בשנת 2012 ראה אור ספרו השני, "בזעיר אנפין", שבימים אלה אפשר לראות עיבוד תיאטראלי שלו על במת תיאטרון גשר.

ב-2013 ייסדו פינקוס ומודן את ספריית נח, שמתפקדת כמערכת עצמאית שעובדת עם הוצאות ספרים. מלבד "סיפורי בוקר", ראו אור "אורי כדורי" מאת אריה נבון ולאח גולדברג, באיורים חדשים של מודן, "מר גזמאי הבדאי" מאת לאה גולדברג (שפינקוס אייר מחדש) ו"מעשה בחתולים" של ע. הלל (ציירה מחדש: שמרית אלקנתי).

טל מרמלשטיין

כשירמי פינקוס החל לחקור את חייו ויצירותיו של הסופר פרס ישראל לספרות ליון קיפניס, חתן שההודות עם היוצר הפורה תהיה כה עמוקה. "היצירות של קיפניס היו די דקטיות בעיניי", הוא מספר, "אך זמן קצר לאחר שציונה קיפניס, כלתו, נתנה לנו יד חופשית לחפור בארכיונו, גיליתי איש הרבה יותר מעניין ממה שחושבים – חולם, צבעוני, סטודנט בצבאל, גר-פיקאי, מהפכן וחלוץ של ממש."

פינקוס, מאייר, קומיקסאי וסופר, נחשף לקורפוס הענקי של קיפניס במסגרת חיפוש חומרים ל"ספריית נח", הוצאת ספרי הקומיקס לגיל הרך שהקים לפני שלוש שנים עם המאיירת ויוצרת הקומיקס רותו מודן. השניים חרתו על דגלם ליצור מדף של קלאסיקה עברית – שירה וספרות לילדים – מלווה בקומיקס, ברגש רב על פורמט מושקע קבוע (הספרים צרים וארוכים, עם פסים צבעוניים בשידור הספר) ואיכות דפים והדפסה גבוהה.

"אין ספק שבהשוואה למרים ילך-שטקליס ולאח גולדברג, שהיו יוצרות מאוד פואטיות וליריות, קיפניס בולט בפשטות שלו; ההריוה והמוסיקליות שלו הן בסיסיות אבל יש המון תנועה בשירים שלו, וזה בדיוק מה שהקומיקס זקוק לו – אקשן, קולנועיות, שיהיה מה לצייר בו לא רק במובן הפואטי, מסביר פינקוס, "רציונו לעבוד עם הטקסטים של ילך-שטקליס, אבל זה לא הסתדר בסוף, היצירות שלה עוסקות בהלכי נפש – ואת זה קשה מאוד לאייר לקומיקס."

התוצאה היא "סיפורי בוקר" (מודן), שמעניקה חיים חדשים לשלושה סיפורי מעשיות קצרים, ששניים מהם – "המאחרת מתעוררת" ו"מעשה בשלושה עצי לים" – הפיעו במקראה המיתולוגית "גן גני" של קיפניס וימימה טרנוביץ, ואילו הסיפור השלישי, "מעשה ברם", יצא כספר נפרד. דרך איוריה הנפלאים והמצחיקים של נעם וינר אנהנו מתוודעים לגיבורים קטנים ועצלנים שמתקשים לקום בבוקר, גם לאחר שתזמורת המשטרה המיוחדת ומככי אש מנסים להילחץ לעזרת האם, או לנוכח התגייסות משפחתית שלא היתה מביישת יחידת צה"לית מובהקת.

"אינספור השימות"

ליון קיפניס (1894-1990) נולד בעיירה אושומיר באוקראינה למשפחה דתית. הלימודים ב"הדר" דיכאו אותו, וראשו נהאחר ציור ואמנות. בשנת 1913, כשמלאו לו 19, עלה ארצה ולמד בבית הספר לאמנות בצבאל.

ביישוב היהודי המתהווה של אותם הימים לא היתה מסורת של יצירה חינוכית ועברית לילדים. מצוקת התכנים הובי

לה את קיפניס לכתוב שירים על הטבע ועל בעלי החיים. בשלל השירים האלמריים תיים אפשר למצוא את "אליעזר והגור", "אני פורים", "גינה לי", "נר לי", "רקפת" ו"סלינו על כתפינו". אך יותר מכך קיפניס נחקק כמשורר של חגי ישראל, כשחיבר לגנים ולבתי הספר נכסי צאן ברזל כ"שנה טובה" ("שנה הלכה, שנה באה"), "לביבות", "נר לי", "סביבון טוב טוב טוב", "שימו שמן", "סלינו על כתפינו", "אני פורים" ו"חד גדיא".

"לא היה לי מושג כמה משימות מסובכות קיפניס לקח על עצמו", משתף פינקוס, "הוא תירגם המון אגדות ילדים לעברית מרוסית ומפולנית; בזכותו יש לנו המון שועלים ודובים באגדות שלנו, ולא נגיח גיבורים שהם גמדים ומכשפות, שהיו נפוצים יותר במערב אירופה, אצל האחים גרים, למשל."

"היה משהו מאוד אינרטי בכתבה של קיפניס. ראשית, החינוכיות. שיר על חנוכה? אז אכתוב על סביבון. הילד רם לא קם? יהיה שעון מעורר. לא היה שם נפתולי נפש, זה לא היה העניין שלו. הוא היה עסוק בחלוציות ובלהגדר מהי ילדות עברית. כשהבנתי את זה, ממש גדלקתי עליו."

פתוחים לשינויים

זה לא מפתיע שפינקוס, חלוץ בתחום האיור בעצמו, הוקסם מהאיש שחילק לג-